

**РОБОЧИЙ ЗОШИТ З ДРУКОВАНОЮ ОСНОВОЮ ЯК ЗАСІБ
ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ***Лариса Зайцева**Бердянськ*

У статті проаналізовано зошити з друкованою основою, які використовуються в сучасній математичній освіті дітей дошкільного віку. Визначена можливість їх використання для індивідуальної роботи. Представлений авторський зошит з друкованою основою для формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Обґрунтовані способи роботи з зошитом, які забезпечують індивідуалізацію навчання дошкільників математики під час групових та фронтальних занять. Схарактеризовані критерії, які можуть враховуватися під час виконання завдань. Наведені приклади завдань, які забезпечують врахування інтересу, засвоєння навчального матеріалу на різному рівні складності в межах фронтального заняття, темпу виконання завдань дітьми, їхньої самостійності, уміння контролювати та оцінювати власну діяльність. Доведена перевага конструювання зошита на основі дворівневих завдань, можливість проектування індивідуальної програми математичного розвитку дитини за рахунок варіювання складності та кількості завдань.

Ключові слова: індивідуалізація, індивідуальна робота, робочий зошит з друкованою основою, критерії індивідуалізації, базовий та високий рівень.

Постановка проблеми. Пріоритетним завданням сучасної освіти є вирішення проблеми розвитку дитини на засадах особистісно орієнтованого підходу, визнання її самобутності, самоцінності (І. Бех, В. Кремень, В. Мадзігон, І. Якиманська та інші). Одним із найважливіших складників особистісно орієнтованого навчання є індивідуалізація, під час здійснення якої саме і враховуються якісні характеристики дитини. Індивідуалізацію навчання науковці (С. Гончаренко, С. Ладивір, С. Максименко та інші) розглядають як дидактичний принцип, що зумовлює необхідність на кожному етапі навчального процесу бачити не тільки всю групу, а й кожного суб'єкта учіння. Виконання дітьми самостійно завдань з однаковим рівнем складності визначається як індивідуальна робота; якщо навчальні завдання враховують індивідуальні особливості дитини, то це розглядається як індивідуалізація навчання. Остання, на думку вчених (О. Кононко, В. Кузьменко та інші), передбачає пошук ефективних форм, засобів, методів взаємодії з дітьми, що забезпечували б досягнення якомога вищих результатів при найменших затратах часу.

Аналіз досліджень і публікацій. Науковий аналіз практики свідчить, що ефективним засобом індивідуалізації навчання є робочий зошит з друкованою основою. Сутність поняття «робочий зошит» науковці розкривають по-різному: запрограмовані стрічки, на яких розміщені вправи з уроку в урок і чітко передбачений хід навчання певного предмета за темами, годинами і навіть хвилинами (І. Худолєєв); дидактичний комплект для виконання самостійної роботи в школі і вдома безпосередньо на його сторінках (Н. Преображенська); конспекти підручників або підручники в конспектах, беручи до уваги їхній інформативний матеріал (О. Крутьєв). Більшість науковців (О. Нільсон, В. Онищук, І. Унт) визначають робочий зошит з друкованою основою як набір завдань для організації самостійної роботи дітей, складений відповідно до чинної програми з охопленням усього курсу або значної його частини (Unt 1990) [6]. Таке визначення акцентує увагу на самостійній діяльності дітей як у процесі поетапного формування вмінь, так і на етапі вибору форм організації навчального процесу і методів навчання.

Упорядники робочих зошитів з друкованою основою (РЗДО) не мають єдиних

підходів до структурування матеріалу. В одних зошитах помітна прив'язаність до календарного планування (заняття розроблені згідно з навчальним планом); в інших упорядники дещо змінюють матеріал. Відповідно до змісту в світовій практиці використовують, як стверджує О. Нільсон, РЗДО трьох видів: а) багатоцільові й комплексні зошити (тут вміщено завдання на формування вмінь самостійно набувати знання); б) зошити-щоденники для проведення спостережень, дослідів, практичних робіт; в) комбіновані посібники, в яких, крім звичайних завдань, мають місце пізнавальні.

Робочі зошити відповідно до змісту розділяють на декілька блоків: а) інформативний: лаконічні тексти для батьків, опорні схеми; б) ілюстративно-наочний (схеми, таблиці, малюнки); в) завдання, вправи на засвоєння, осмислення, закріплення; індивідуальні завдання; г) додатки; д) контролю. Залежно від форм реалізації завдання зошитів можна умовно віднести до однієї з груп: а) на сприйняття знань; б) на усвідомлення й осмислення знань (осмислення інформації за допомогою ілюстративно-наочного матеріалу, моделювання знань, складання алгоритмів дії; конструювання знань; на застосування знань у нестандартних ситуаціях); в) на корекцію знань (додаткові індивідуальні завдання); г) на систематизацію знань; д) на розвиток творчого мислення (проблемні запитання; часткова пошукова робота; творчі, багатоваріантні, логічні завдання); е) на подолання прогалів у знаннях (осмислення інформації про об'єкти та явища на підставі алгоритмів, схем, карт, таблиць, поєднання елементів у структуру); ж) на вдосконалення та поглиблення знань; з) на формування вмінь самооцінки (Nechvolod 2000) [4].

За рівнем складності завдання поділяють здебільшого на три групи: а) репродуктивні; б) реконструктивні; в) творчі. Наявність завдань різних рівнів забезпечує організацію індивідуального підходу в процесі навчання; вибір дітьми завдань відповідно до рівня навчальних можливостей і сформованості вмінь; зростання інтересу до матеріалу, який вивчається; активізацію пізнавальної діяльності, що так само формує відповідний рівень працездатності.

Завдання на репродукцію, реконструкцію і творчість відрізняються одне від одного характером пізнавальної діяльності, яку здійснюють діти при засвоєнні змісту. Репродуктивні – розраховані на відтворення знань, реконструктивні – на конструювання знань за темами, підтемами. Творчі завдання відрізняються від попередніх двох груп тим, що дитина набуває нових знань у результаті пошукової діяльності. Розподіл завдань на три групи не означає, що в реальному процесі навчання вони різко розмежовуються (Roganovskij 1990) [5]. Зазвичай вправи часто переплітаються або реалізуються паралельно.

Мета статті. Висвітлити можливості зошита з друкованою основою для здійснення індивідуалізованого навчання у процесі засвоєння дошкільниками елементарних математичних уявлень.

Виклад основного матеріалу. В інформативному матеріалі зошитів запрограмовані дії дітей і передбачені дії педагога. Педагог розглядає той зміст, який безпосередньо закладено в тексті, виявляє, які загальнонаукові положення отримали конкретне втілення в цих матеріалах, яким цільовим установкам підпорядкований матеріал, які його закономірності. У практиці математичної освіти дітей дошкільного віку використовуються зошити різного формату, кольору, з текстом або без тексту, комплексні або за однією темою, самостійні навчальні посібники або додатки до конспектів занять.

Сучасні зошити для дітей дошкільного віку з формування елементарних математичних уявлень можна класифікувати за такими критеріями: зошити для індивідуалізованої роботи (за різними темами); зошити з набором рекомендацій для виконання самостійної роботи в умовах групової організації навчання; зошити, які розраховані на розвиток творчого потенціалу дітей.

Розглянемо приклади зошитів з різними характеристиками. Так, зошити С. Якименко складені до різних розділів програми з математики: «Лічба», «Вчимося рахувати», «Цифри», «Палітра математика», «Логіка». Вони чорно-білі, вміщують завдання розфарбуй, поміркуй, розв'яжи. Майже всі зошити цього автора мають формат А 4. У їхній структурі закладений певний алгоритм: пояснювальна записка, план виконання завдань, умовні позначки, сторінки з завданнями. Послідовність роботи на кожній сторінці схожа, що забезпечує самостійність виконання завдання дитиною. Для прикладу наведемо аналіз навчального зошита «Палітра. Математика». Автор радить використовувати зошит як додатковий матеріал під час вивчення і закріплення чисел від 1 до 20 та арифметичних дій у межах 20. Навчальний зміст ґрунтується на природничому матеріалі, малюнки цікаві, з елементами гумору. На першій сторінці поданий орієнтовний план роботи над завданнями зошита. Кожне завдання має коротке текстове пояснення. Формат зручний для дітей дошкільного віку, крупні чіткі зображення; можливість виконання додаткових завдань, які сприяють підвищенню інтересу: розфарбуй, відгадай загадку, поясни зміст прислів'я; інтеграція змісту природничо-математичних дисциплін; надання алгоритму роботи з зошитом, оскільки він є самостійним навчальним матеріалом. Однак деякі засоби, використані у викладенні навчальної інформації, можуть ускладнювати сприйняття дітьми матеріалу: розміщення декількох завдань на одній сторінці утруднює вибір потрібного; техніка виконання малюнків штриховкою розпорошує увагу дітей; текст до малюнків розділяє зображення, що порушує цілісність змісту завдання.

До зошитів, які складені до різних розділів програми, можна віднести: «Я вчуся читати та писати цифри», «Я вчуся писати елементи букв та цифр», «Щебетушечка» (альбом розвивальних вправ) – автор І. Карабаєва; «Математична мандрівка» автори – С. Дреботюк та І. Клід; «Розвиваємо логічне мислення і творчі здібності» – автори С. Пехарева, М. Андрусенко, Н. Хорошко. Навведемо аналіз зошитів такого типу авторів В. Федієнко та В. Хаджинової «Форма та розмір», «Вивчаємо цифри», «Математичні навички», «Мислення та логіка», «Пам'ять та увага», «Готуємо руку до письма». Зошити цих авторів кольорові, формату А 4, мають однакову структуру, оформлення: пояснювальна записка, умовні позначки, сторінки з завданнями. Деякі завдання передбачають домальовування, що підвищує рівень мотивації діяльності дітей. Умовні позначки біля малюнків підказують дитині, що саме потрібно виконати в завданні. Позитивними характеристиками зошита є: яскравість і привабливість матеріалу; позначки допомагають дитині зорієнтуватись на сторінці та знайти відповідне завдання; невелика кількість завдань на сторінці (2-3) полегшує їх пошук. Текст розміщений над малюнками і не заважає цілісному сприйняттю зображення. Однак можна зазначити деякі аспекти, які ускладнюють використання зошитів у навчальному процесі: під час комплексних занять до різних тем потрібно змінювати зошити, кольоровий зошит не дає можливості використовувати його для підготовки руки дитини до письма.

Наведемо приклади зошитів комплексного характеру, які є додатком до методичних посібників з конспектами занять. Такі зошити є своєрідним дидактичним матеріалом для самостійної роботи дітей за темою, яка вивчається. Наприклад, зошити «Игралочка» (автори Л. Петерсон, Є. Кочемасова) та «Раз – ступенька, два ступенька...» (автори Л. Петерсон, Н. Холіна) розроблені для роботи з дітьми від 3 до 7 років. Малюнки подані і в кольорі, і в чорно-білому варіанті. Таке поєднання дає можливість дитині для виявлення самостійності, творчості у виконанні завдань. Вихованці мають можливість домальовувати, розфарбовувати, обводити тощо. Це сприяє підвищенню інтересу дітей до завдань. До позитивних характеристик зошита можна віднести незначну кількість завдань на сторінці (2-3), стислий та змістовний текст над завданнями, відповідний формат. Завдання розміщені в зошиті так, щоб за необхідності можна було розрізати

сторінки на окремі картки. Картки використовувати, якщо дитина відволікається на інші завдання. Доречно зазначити, що ця технологія навчання ґрунтується на діяльнісному підході. Робота з цим матеріалом сприятиме математичному розвитку дошкільників. Однак ці зошити складені відповідно до програм Росії, текст викладено російською мовою.

До зошитів, які охоплюють увесь зміст програми певної вікової групи, можна віднести посібник В. Новікової «Математика в дитячому садку». Це російське видання (видавництво «Мозаика-синтез», 2003 рік) перекладене українською мовою (ТОВ Видавництво «Ранок», 2007 рік). Зошит має формат А 4, добре ілюстрований. У кінці зошита є кольорові додатки для практичних завдань, що сприятиме розвитку самостійності дітей. Але на відміну від попереднього посібника, конспекти занять розроблені за традиційною системою навчання.

Комплект посібників, представлений Є. Колесніковою, складається з методичних посібників та робочих зошитів для дітей від 3 до 7 років: «Я починаю считати», «Я считаю до пяти», «Я считаю до десяти», «Я считаю до двадцати». Хоча в назві зошитів говориться про навчання лічби, зміст включає завдання з різних розділів програми. Тому краще було дати назву, яка відображає сутність комплексної структури змісту (лічба, форма, величина, простір, час). Ці зошити мають деякі відмінності від попередніх. Вони меншого формату. Зошит для дітей 3-4 років кольоровий, для інших вікових груп чорно-білий. Відсутній текст біля завдань. На нашу думку, це ускладнить використання зошита батьками. Стислий зміст завдань, який пропонувався в зошитах інших авторів, розрахований саме на батьків. Вони можуть закріпити з дітьми матеріал, який ті вивчали на занятті. Зауважимо, що конспекти занять написані російською мовою, завдання переважно репродуктивного характеру.

Зі схожими характеристиками запропоновано зошит «Математична веселка», автор З. Дорошенко. До недоліків зошита можна віднести велику кількість завдань на одній сторінці (5-8), що ускладнює знаходження необхідного. Не зручним для дошкільників є формат А 5, оскільки зображення дрібні для сприйняття. У кожній віковій групі є надлишковий матеріал.

Усі проаналізовані зошити розраховані на «середню» дитину. Під час підготовки до занять педагогові потрібно добирати додаткові завдання для дітей високого рівня та для тих, хто виконає завдання швидше. Це ускладнює процес індивідуалізації. Однак такі зошити ефективно використовуються практиками для індивідуальної роботи з вихованцями.

Ми запропонували комплект дидактичних матеріалів, який складається з навчально-методичного посібника «Формування логіко-математичної компетентності дітей» та робочого зошита «Математична Скринька» для дітей 4, 5, 6 років життя. Зберігаючи наступність, вони доповнюватимуть один одного. Посібник містить розгорнуті конспекти занять двох рівнів (базового та високого), що надає можливості скласти програму розвитку кожного вихованця. Відповідно до занять посібника в зошиті пропонуються завдання для самостійної роботи дітей. На кожному аркуші зошита міститься по два завдання: угорі – з Ромашкою – для дітей базового рівня розвитку (достатній та середній), унизу – з Бджілкою – для дітей високого рівня. Зорієнтуватись, яке завдання на кожному занятті має виконувати дитина – з Ромашкою чи Бджілкою – допомагає закладка, заздалегідь укладена дорослим. Використання зошита знімає незручність зміни карток різного рівня складності в ході заняття. Для дітей, яким важко зосередитися на одному завданні, врахована можливість розрізати зошити на окремі картки.

Разом із «Ромашкою-Всезнайкою» та «Бджілкою-Розумницею» вихованці допомагають розв'язувати проблемні ситуації. Використання цього прийому забезпечує

позитивний мікроклімат, комфортний стан дітей на занятті, бо вони не відчують поділу на сильніших та слабших. Розміщення завдань різного рівня складності на одному аркуші допомагає враховувати можливості кожної дитини. Педагог може вибрати з наявних завдань додаткові, якщо дитина швидко виконала попередні. Якщо дитина не впоралась із завданням свого рівня, його можна спростити, вибравши відповідне з суміжного. До завдання, яке вона не встигла або не змогла виконати, можна повернутися пізніше, виконати його індивідуально. Змістовий матеріал РЗДО дозволяє організувати процес навчання в такому темпі, який би виключав явище невиправданого повторення, а дозволяв швидко встановлювати зв'язки між окремими елементами навчального матеріалу, систематизувати й узагальнювати знання. Виконуючи те чи те завдання на його сторінках, дошкільники доповнюють РЗДО інформацією, набутою в процесі навчання, вчаться працювати творчо. Індивідуалізація здійснюється не тільки за рахунок завдань різного рівня складності, а й за рахунок можливості варіювання їх кількості.

Наявність конспектів занять для різних рівнів та завдань у робочому зошиті надає можливість вихователю здійснити самостійний вибір форми заняття (індивідуальне, групове, колективне) залежно від умов його проведення (кількість дітей, темп засвоєння матеріалу, нові знання чи на закріплення тощо), використовуючи внутрішню чи зовнішню диференціацію.

Матеріал зошитів призначений для виконання як усних (полічи, порівняй, визнач, опиши, склади розповідь, постав запитання тощо), так і «письмових» (виміряй, з'єднай відповідні предмети, вкажи стрілочками, познач цифрами за допомогою стрілочок тощо) завдань різного типу складності. Малюнки, схеми, алгоритми, лабіринти, загадки роблять матеріал доступним для усвідомлення дитиною-дошкільником та створюють умови для самостійного набуття знань, спонукаючи дітей до розмірковування. У більшості ілюстрацій у згорнутому вигляді закладена значна наукова інформація, яка забезпечує постійний зв'язок мислення з тим, що вивчається (встановлення кількісних відношень між множинами, частиною та цілим; просторові та часові відношення); збагачення розумової діяльності багатьма деталями, втраченими в абстрактних поняттях (порівняння предметів за величиною дає можливість дітям усвідомити такі її характеристики, як відносність, змінюваність, порівнюваність); відтворення явищ і об'єктів на рівні чуттєвого сприйняття (моделі різних часових інтервалів: частини доби, дні тижня).

Схематична, знакова, символічна наочність, представлена в зошиті, пробуджує в дітей дошкільного віку інтерес, формує навчально-пізнавальну мотивацію й позитивне ставлення до матеріалу, що вивчається, дає можливість отримати знання про приховані зв'язки в об'єктах, пізнати їхні загальні властивості та відношення, виокремити серед них істотні. Наприклад, модель «ціле – частина» допомагає дитині здійснити вибір способу розв'язання математичної задачі, встановити відношення між числами. За допомогою стрілок (граф) дошкільники встановлюють взаємооднозначну відповідність між множинами, які не можна співставити безпосередньо. Модель частин доби та днів тижня (лінійна, кругова) допомагає вихованцям опанувати властивості часу: плинність, періодичність, незворотність.

Позитивна мотивація навчання в зошиті забезпечується завдяки використанню сюжетних малюнків, які відображають певну проблемно-практичну ситуацію. Враховуючи особливість мислення дошкільників (наочно-образне), педагог має можливість тривалий час утримувати увагу дітей на тому знанні, яке необхідно засвоїти дитині.

Залучення елементів зображувальної діяльності дає можливість для вправлення в певному способі дій. Якщо дитина його не засвоїла з першого разу, вона може повторити його ще раз. Наприклад, діти «пригощали пташок зернятками», тобто розкладали під кожним малюнком птаха по одному кругу. Потім на аплікації вони можуть наклеїти їх. На

занятті з математики спосіб порівняння множин – прикладання – виступає як нова тема, а на аплікації дитина закріплює його, не втрачаючи інтересу до знайомого сюжету.

Ілюстративний матеріал зошита допомагає розвивати ініціативність, оригінальність вихованців, спонукає до знаходження різних варіантів виконання завдання. Наприклад, необхідно знайти додатковий шлях виходу з лабіринту; перетворити геометричні фігури на предмети. За таких умов діти, закінчивши роботу, звикають самостійно працювати з матеріалом далі. У цей час вихователь має можливість допомогти іншим.

Наявність у зошитах завдань, які містять знання з різних сфер діяльності людини (природа, суспільне та предметне довкілля), сприяє формуванню цілісних знань про предмети, явища; розширює пізнавальні інтереси й можливості, забезпечує сприйняття світу як єдиного цілого.

Педагог через проблемні завдання, пошукові ситуації, експеримент залежно від дидактичної мети заняття не тільки спрямовує діяльність дітей, а й контролює її хід. Вихованець, працюючи індивідуально, має можливість перевірити свої знання за кодами, зразками на кшталт «Перевір себе», тобто він здійснює оцінку міри засвоєння конкретного змісту. Таку самооцінку є можливість провести як при виконанні окремих видів робіт, так і всієї роботи для виявлення рівня знань.

Завдання РЗДО забезпечують формування монологічного й діалогічного мовлення. Запитання, подані в змісті занять до кожного малюнка-завдання, запрошують усіх дітей до роздумів. Наприклад, діти визначають, у яку частину доби можуть відбуватися події, та доводять свою думку. Ефективним для розвитку діалогічного мовлення є завдання «Відгадай». У них діти вчаться отримувати інформацію, яка допоможе розв'язати завдання. Наприклад, допомогти Гному знайти його гудзик. Одна дитина подумки на малюнку обирає гудзик, інша ставить запитання та з відповідей визначає його вигляд: форму, величину, кількість частин, деталі тощо. Залучення дітей до складання розповідей за сюжетним малюнком, описів сприяє формуванню монологічного мовлення.

Профільна програма формування математичної компетентності, розроблена нами, вже в першому кварталі передбачає вироблення в дітей передумов навчальної діяльності, а саме: виховання самостійності, елементарних навичок самоконтролю та самооцінювання (Zajseva 2012) [1]. Особливістю навчання є те, що перед виконанням завдань дітям не дають готові зразки, а спочатку пояснюють завдання, різними прийомами стимулюють їхню діяльність і тільки тоді, коли більша частина вихованців справляється з роботою, пропонують зразок для перевірки. Така організація навчання сприяє запам'ятовуванню дошкільниками інструкції, утриманню її в пам'яті, самостійному вибору способу розв'язання завдання, плануванню дій тощо. Ефективними у формуванні самостійності дітей є завдання, які мають декілька варіантів розв'язання. Наприклад: знайти безпечний шлях у лабіринтах, поділити геометричні фігури на частини різної форми тощо. Вихованці мають змогу виявити незалежність та ініціативу у виборі рішень, отримуючи дозовану допомогу.

Дошкільники є активними учасниками педагогічного процесу під час виконання навчальних завдань у зошиті. Після виконання завдання вони здійснюють взаємо- та самоконтроль і самооцінку. Під час взаємоперевірки діти швидше помічають помилки, намагаються допомогти одне одному. Поступово в них виникає звичка позитивно ставитися до взаємоперевірки та взаємооцінювання робіт. Така ситуація сприяє оволодінню не тільки навичками контролю та оцінювання, а й культурою праці.

У процесі оцінювання роботи застосовуються умовні позначки-зірочки, які розміщені біля кожного завдання. Вихованці зафарбовують зірочки відповідно до якості виконаного завдання (блакитна – правильно, без помилок; жовта – охайно; бузкова – оригінально, по-своєму). Дитина має право присвоїти собі всі три зірочки або відмовитися від якоїсь (чи від усіх) у разі недосягнення належного рівня виконання завдання.

Негативної оцінки дитина не отримує. Якщо дитина залишилась без жодної із зазначених зірочок, педагог може оцінити її роботу за будь-яким критерієм (відзначити активність, уважність, надання допомоги іншому тощо) та запропонувати зафарбувати зірочку будь-яким із кольорів (наприклад, за ініціативність – рожеву). За таких умов організації навчання використовується особистісний спосіб оцінювання, що полягає в порівнянні попередніх досягнень дитини з набутими.

Висновки. Отже, метою зошитів з друкованою основою є забезпечення індивідуалізації навчання дошкільників математики за такими критеріями: формування позитивної мотивації, підвищення рівня розумової діяльності, розвиток загальнонавчальних умінь та творчих здібностей кожного учасника навчально-пізнавальної діяльності; організація навчання математики в індивідуальному темпі.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження полягають в обґрунтуванні педагогічних умов використання зошита з друкованою основою в процесі індивідуальних, групових та фронтальних занять з дітьми дошкільного віку.

Література:

1. Зайцева Л. І. Математична скринька: Робочий зошит для дітей 5-6 років / Лариса Іванівна Зайцева. – К. : ТОВ «Праймдрук», 2012. – 112 с.
2. Індивідуальний підхід: його суть і шляхи реалізації у вихованні дошкільників / Упорядник О. Л. Кононко. – К. : Освітянин, 1996. – 131 с.
3. Кузьменко В. У. Індивідуалізація виховання і навчання / В. У. Кузьменко // Дошкільне виховання. – 2000. – № 10. – С. 5–7.
4. Нечволод Л. Робочий зошит з друкованою основою як засіб індивідуалізації / Л. Нечволод // Зб. наукових праць. – Харків : ХДПУ, 2000. – Вип. 19. – С. 138–142.
5. Рогановский Н. М. Каким быть дифференцированному учебнику / Н. М. Рогановский // Математика в школе. – 1990. – № 3. – С. 11–12.
6. Унт И. Э. Индивидуализация и дифференциация обучения / И. Э. Унт. – М. : Педагогика, 1990. – 192 с.

References:

1. Zajceva L. I. Matematichna skrinka: Robochij zoshit dlja ditej 5-6 rokov / Larisa Ivanivna Zajceva. – K. : TOV «Prajmdruk», 2012. – 112 s.
2. Individualnij pidhid: jogo sut i shljahi realizacii u vihovanni doshkilnikov / Uporjadnik O. L. Kononko. – K. : Osvitjanin, 1996. – 131 s.
3. Kuzmenko V. U. Individualizacija vihovannja i navchannja / V. U. Kuzmenko // Doshkilne vihovannja. – 2000. – № 10. – S. 5–7.
4. Nechvolod L. Robochij zoshit z drukovanoju osnovoju jak zasib individualizacii / L. Nechvolod // Zb. naukovih prac. – Harkiv : HDPU, 2000. – Vip. 19. – S. 138–142.
5. Roganovskij N. M. Kakim byt differencirovannomu uchebniku / N. M. Roganovskij // Matematika v shkole. – 1990. – № 3. – S. 11–12.
6. Unt I. Je. Individualizacija i differenciacija obuchenija / I. Je. Unt. – M. : Pedagogika, 1990. – 192 s.

В статье проанализированы тетради с печатной основой, используемые в современном математическом образовании детей дошкольного возраста. Определена возможность их использования в индивидуальной работе. Представлена авторская тетрадь с печатной основой для формирования элементарных математических представлений у детей дошкольного возраста. Обоснованы способы работы с тетрадью, обеспечивающие индивидуализацию обучения дошкольников математике в процессе проведения групповых и фронтальных занятий. Охарактеризованы

критерии, которые могут учитываться во время решения заданий. Приведены примеры заданий, обеспечивающие учет интереса, усвоение учебного материала на разном уровне сложности в пределах фронтального занятия, темпа выполнения заданий детьми, их самостоятельности, умения контролировать и оценивать собственную деятельность. Доказано преимущество конструирования тетради на основе двухуровневых заданий, возможность проектирования индивидуальной программы математического развития ребенка за счет сложности и количества заданий.

Ключевые слова: индивидуализация, индивидуальная работа, рабочая тетрадь с печатной основой, критерии индивидуализации, базовый и высокий уровни.

The article analyzes the workbooks with printed base which are used in modern mathematical education of preschoolers. The possibility of its using in the individual work is determined. The author's workbook with printed base for the formation of elementary mathematical concepts of preschoolers is represented. Ways of working with the workbook, ensuring the individualization of teaching Maths of preschool children in the process of group and frontal lessons are proven. The criteria that may be taken into account during tasks decisions are characterized. Examples of tasks that provide a child's interest, learning of material for studies at different levels of complexity within the frontal lessons, tempo of assignments' fulfillment, demonstration of autonomy, ability to monitor and evaluate one's own activities are given. The advantage of designing the workbook based on the two-level tasks, the ability to design an individual program of mathematical development of the child due to the complexity and the number of tasks are also proven.

Key words: individualization, individual work, workbook with printed base, criteria for individualization, basic and higher levels.